

Loveleen Rihel Brenna

sidan 3

Min annorledeshet – min styrke

sidan 4

Når och hvordan skal tolken brukes?

sidan 6

Livets stora frågor är desamma i alla kulturer

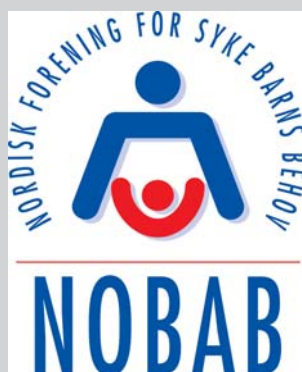

sidan 7

Camilla og klovnefar på sygehus – ny bok

sidan 8

Redaktör: Margareta Bjerkman
margareta.bjerkman@vgregion.se

NOBAB-konferens 2006 i Trondheim

Møte med det fremmedkulturelle barnet som pasient

”Mange barn vokser opp med voksne som stiller motstridende krav til dem. - - - Ingen foreldre eller fagpersoner er profesjonelle i arbeid med barn som vokser op med to kulturer. Ingen har kjennskap til barnets indre opplevelser med å vaere en kulturpendler, det er kun barnet selv som vet best. Derfor må de voksne vise ydmykhet og ikke operere med for mange absolutter som barnets må akseptere.”

Loveleen Rihel Brenna

*Langt i det fjerne bak fjellene blå
ligger det sted jeg har kjær.
Dit mine tanker og drømmer vil gå,
alltid du er meg så nær.*

*Nidelven, stille og vakker du er,
her hvor jeg går og drømmer.
Drømmer om deg
som jeg hadde så kjær,
nu er det bare minner.*

Rica Nidelven Hotel, Trondheim

Ord fra ordförande

Ny ordförande

Leifur Bardarson, barnkirurg från Island, valdes som ny ordförande för NOBAB på generalförsamlingen i Trondheim den 16 september. Leifur känner gott till NOBABs verksamhet. Han satt som Islands representant i NOBAB styrelse under åren 1997–2004. Han är också med i NOBAB Islands styrelse sedan många år tillbaka. Leifur arbetar på Landspítali – universitetssjukhuset i Reykjavik.

Kära vänner

Att NOBAB är en stark förening fick vi uppleva under fyra vackra sommandagar i Trondheim i september månad. Där fick vi bekräftelse på, att även om de enskilda nationella föreningarna är starka och kan åstadkomma förbättringar i sina hemländer så ligger NOBABs stora styrka i när vi enas och träder fram som en enda stor röst. Vi har mycket att lära av varandra och det är mycket som vi kan hjälpas åt med. Tack Norge för en enastående och lärorik konferens!

Vi lever i en ny värld inom sjukvården. Det ställs nya och större krav på oss som arbetar där. Patienten och hans familj spelar numera en avgörande roll i vårdteamet. Därför måste vi ta till nya metoder för att göra oss hörda; nya metoder för att NOBABs röst förblir något som folk kan lita på, något som öker våra patienters tilltro på livet och tillvaron.

Föreningen har visat att dens röst behövs och jag är av den uppfattningen att det är viktigare nu än någonsin att NOBABs röst hörs. Det blir den nya styrelsens uppgift att se till att det förblir så. Styrelsen måste granska och föreslå hur föreningen ska möta dagens läge. Men NOBABs styrelse gör inte något ensam. För att NOBAB ska förbli den röst som patienter, anhöriga, politiker och allmänheten lyssnar till behöver vi hjälp från alla de nationella föreningarna, alla NOBABister som finns i Norden.

Det är en stor utmaning att leda NOBABs styrelse inom de närmaste åren men jag ser fram emot ett framgångsrikt samarbete med er alla. Vi i styrelsen litar på din hjälp.

Leifur

Årets NOBABist 2006

Nobab Norge ønsket på årets nordiske konferanse i Trondheim å hedre en person som har betydd mye for det nordiske fellesskapet i NOBAB de siste årene.

NOBAB Norden måtte legge ned NOBAB-Nytt for noen år siden, fordi ingen så seg i stand til å ta på seg jobben som redaktør. NOBAB bestemt seg da for å lage en webversjon av bladet, både for å følge med i tiden, økonomisk og for lettere å kunne distribuere bladet over internett.

Informasjonssjefen ved Drottning Silvias barnsjukhus i Göteborg, som også var en ivrig nobabist, sa seg villig til denne jobben og har siden

2004 vært ansvarlig for utgivelsen av totalt 6 nummer av NOBAB-nytt.

NOBAB, Norge synes dette fortjener en hederspris og valgte derfor å hedre **Margareta Bjerkman** som årets NOBABist.

Gratulerer!

Hilde Sverdrup

Tack! Jag ska fortsätta att göra mitt bästa för att vår tidning ska bli läsvärd. Om ni har något ni vill berätta om i NOBAB-nytt så kontakta mig gärna på e-mail: margareta.bjerkman@vgregion.se

En överraskad och glad redaktör för NOBAB-nytt.

Loveleen Rihel Brenna

Loveleen kom til Norge som fire-åring med indiske foreldre. Siden har hun bodd her, och snakker likeså flytende norsk som såkalte nordmenn flest. Men med sitt indiske utseende blir hun stadig puttet i bås. Hun vet også hvordan det er å bli slitt mellom to kulturer for så å finne sin egen vei, sine egne sannheter.

Hon har gitt ut flere bøker, deriblant "Djulaha!, en bok om å forstå annorledeshet" som er beregnet på laerere, barnevernsarbeidere, sykepleiere, politifolk og alle i omsorgsapparatet. Boka gir for eksempel konkret veiledning i hvordan en skole skal reagere hvis foreldre ikke sender barnet sit på skolen, og gir også konkrete råd til hvordan skolen skal reagere hvis foreldrene aldri samarbeider med skolen.

Loveleen Rihel Brenna er mye brukt som foredragsholder om flerkulturelle tema, er leder i foreldreutvalget for grunnskolen og har blant annet fått flere priser.

Det er en stor glede for NOBAB Norge å presentere Loveleen som vår hovedforeleser i Trondheim!

Djulaha!

Laer meg kunsten å knytte bånd min venn djulaha!

Jeg har sett deg knytte tepper.

Hver gang en tråd slites eller du må sette sammen en ny tråd, setter du den gamle sammen med den nye på en slik måte at det ikke blir noen knuter i teppet.

Man ser ikke hvor tråden tok slutt, og hvor den nye ble knyttet sammen med den gamle, og du fortsetter å veve på det samme teppet som skal bli et bestemt teppe, med sin saeregenhet.

Forskjellig fra alle andre tepper.

Hver tråd flettes in i den andre og danner et mønster uten knuter.

Laer meg kunsten å knytte bånd, min venn djulaha!

Jeg har en tråd som mine foreldre har gitt meg, og en tråd som samfunnet har gitt meg.

Jeg vil så gjerne knytte dem sammen uten knuter, men disse skal forenes på en slik måte at jeg bevarer mitt eget mønster og min saeregenhet.

Laer meg derfor kunsten å knytte bånd, min venn djulaha!

(Fra boken Djulaha – om å forstå annorledeshet.)

Oss og dem

Når man skiller et samfunn mellom "oss" og "dem", gjelder helt ubevisst det gode og det positive gruppen *oss*, det onde og det negative gjelder *dem*.

Respekt gjelder gruppen *oss* – *dem* er det ikke så nøye med. Oss og dem er forestilte likheter, hvor magfoldet og menneskenes saeregenhet forsvinner. Uten *dem* er det heller ikke noe *oss*. Ved å skille samfunnet mellom *oss* og *dem*, skaper man stor avstand mellom samfunnsborgere og det kan skade harmonien og balansen i samfunnet.

Mange ungdommer opplever at de blir definert ut av båsen "oss" av minoritetsmiljøet, forde de er begynt å bli for norske. Og de blir heller ikke inkludert å båsen "oss" av etnisk norske nordmenn, forde de er ikke norske nok. Begge gruppene definerer de unge som "dem", de som er annerledes.

Ofte kan medlemmene i gruppe dem bli sett *på* istedenfor å bli sett. Oss og dem tenkningen gjør mennesker usynlige og det påvirker deres selvfølelse og selvbylde.

Fra "Min annerledeshet, min styrke!"

Loveleen Rihel Brenna

Min annerledeshet er min styrke!

Mange barn opplever det som et problem at det som er greit i den ene kulturen er det ikke i den andre. De bruker mye energi på å velge riktig. Får ikke frigjort energi til å frigjøre den du er.

Respekt er universelt. Måten vi viser respekt på er forskjellig.

Bygge bro i møte med hvilket som helst menneske.

Se likheter og intensjoner bak enhver handling.

Kultur, religion og historie gjør oss til de vi er; lager også de største forskjellene mellom oss.

Det er viktig å sette fokus på **likhetene** i alle kulturer:

Primær behov.

Tilhørighet. Den største fattigdommen mange av disse barna er utsatt for er manglende tilhørighet. Når man mangler dette, er veien "kort" til uheldige miljøer.

Bli sett, ikke bare sett på. Mestrings (coping). Alle trenger å ha mestringsfølelse.

Kjønntidentitet. Det biologiske er likt, forskjellene ligger i det sosiale.

Gyldne regler. Bud. De fleste av de 10 bud går igjen i alle religioner og lovverk. Fundamentalister finnes i alle religioner.

Rolleidentitet. Fins i alle verdenssamfunn. Kan gå ut av den profesjonelle rollen og være personlig, men ikke privat.

Situasjonsidentitet. Fokus på situasjonen, hvordan møte den andre. "Kokosnøtt barn" – brune utenpå og hvite inni.

Enkeltindivider. Lær navnet for det er det mest personlige vi har.

Loven i det landet vi bor i skal respekteres / globalt; menneskerettighetene.

Likeverd / respekt / åpenhet / delta
Vi møter hverandre på dette nivået her.

Min viktigste informant om en persons kultur og personlighet er personen selv eller pårørende. Gå alltid fra det generelle til det spesielle.

Det fins forskjeller, men likhetstrekkene er flere.

"I Afrika, Asia, Øst Europa har man en "vi-kultur" – dominerende kollektiv tenkning:

Storfamilien.

Alder = visdom. De ulike personene i familien har ulike funksjoner når et familiemedlem blir sykt.

Kvinnefelleskapet. Barn er en del av dette. Legger vekt på lydighet og respekt. Ikke egennavn på voksne, "tanter" og "onkler". "Liten grensesetting", ingen liggetider, ikke spisetid, se "hva du vil" på TV. Ser på barndommen som den fasen i livet med mest frihet. Reduserer dette når de blir ungdom- strengere grenser. I storsamfunnet får de mer frihet.

Ære og skam. Vanlig uttrykk for skam er å gå med bøyd hode; den tause skammen. Taushet, tilbaketrekkenhet.

"Kokosnøtt barn" – brune utenpå og hvite inni.

Ære

Dyr

Hvilken betydning har dette dyret for den kulturen de kommer fra. (hindu; kaller barnet ei ku – kua er hellig)

Når folk bruker metaforer /bilder få dem til å forklare slik at man ikke misforstår.

Sosiale grupper

Hvordan den sosiale gruppen anerkjenner deg som person gir ære eller skam

Økonomi

Jo mer penger jo mer makt. Makt gir ære. Kriminalitet gir ingen ære, de blir som oftest ekskludert. Utdanning, arbeid, verv.

Seksualitet.

Kvinner hovedansvar. Skjellsordene ofte forbundet med mannens forhold til kvinnen

Hore – två betydninger av ordet

- kvinne som tar betalt for seksuelle tjenester

- setter familiens ære på spill, illojal
Kvinner mister ære ved forettskapelig forhold, er utro eller tar ut skilsmisse.

Menn mister ansikt. Får hele tiden "høre" det fra det sosiale samfunnet. Hat hindrer empati.

Dette gjelder både kvinner og menn men sanksjonen er verst for kvinnene.

Ellen Semb Wilhelmsen

Når og hvordan skal tolken brukes?

I Norge er det kun to lovmessige steder man har krav på tolk; i asyl-samtale og i retten.

Utover dette har man ingen ”rett” til å få tolk.

Når bør det brukes tolk?

Nenad Pavlovic understreket viktigheten av å bruke tolk til enhver tid når man ikke har felles språk. Kommunikasjonen mellom to eller flere parter vil ikke være 100% forsvarlig ved manglende felles språk eller når det er for dårlige språkkunnskaper i fellesskapet.

Hva er en god tolk?

- Holder seg til yrkesetiske retningslinjer
- Tolken skal presentere sin rolle for begge parter
- Skal oversette alt som kommer til uttrykk i samtalen og ikke endre, utelate eller tilføye noe
- Upartisk – egne meninger eller holdninger skal ikke påvirke tolkningen
- Er der kun for å tolke
- Pliktet å si ifra hvis samtalen ikke kan utføres forsvarlig
- Taushetsplikt

Dette er en standard som skal ligge til grunn for all tolkning. Noen språk er det kanskje bare 3–4 som kan i hele Norge, da blir det ikke nødvendigvis alltid optimalt.

Nenad har et tips til alle som vet at samtalen vil bli ”tøff”: Snakk med tolken 5 minutter før eller etter. Tolkene har tilbud om debriefing etterpå, men mange synes tolkeyrket blir for tøft på lang sikt.

Be tolken presentere sin rolle som tolk i starten på samtalen.

Nenad Pavlovic understreket at det er misbruk å bruke barn som tolk. Barnet kan aldri være upartisk i familien.

Man bør også unngå så langt det er mulig å bruke venner og familie

som tolk. Du kan aldri være sikker på at

- de har kjennskap til fagterminologi og spesielle uttrykk som blir brukt i samtalen
- alt som blir sagt blir oversatt
- de ikke blander seg inn i familien
- informasjon blir silt etter egen oppfatning av hva som er viktig
- klienten/pasienten sier alt han har på hjertet i deres nærvær

Hvordan bruker man tolk?

Ved bestilling av tolk er det viktig at du bestiller riktig språk/dialekt.

- Du er selv ansvarlig for hva som blir sagt og forstått
- Snakk direkte til samtalepartner
- Henvend deg til din samtalepartner, ikke til tolken (snakk til og ikke om)
- Se på din samtalepartner, ikke tolken
- Bruk du/de ellers jeg form når du prater
- Henvend deg direkte til pasienten, det er der kommunikasjonen foregår.
- Spør din samtalepartner direkte hvis noe er uklart
- Bruk korte og fullstendige setninger
- Vær konkret og konsis
- Ikke si mer enn du vil ha oversatt. Dette går på tillit; legen sa noe mer, hva var det?
- Ikke trekk tolken inn i samtalen eller spør om hans mening. Han er en nøytral part. Skal ikke forklare eller svare på spørsmål.
- Vær alltid oppmerksom på hva kroppsspråket ditt signaliserer.

Hvis familien ikke vil ha tolk kan man argumentere med at vi har en plikt til å sikre at den informasjonen vi har når frem. Noen flyktninger har dårlig erfaring med offentlige personer. Viktig å ikke la tidligere konflikter prege møtet nå.

Tolketjenesten

Tolketjenesten i Norge er lagt ut på anbud. De er avhengige av tilba-

Foreleseren Nenad Pavlovic, Tolketjenesten Oslo kommune

kemeldinger fra brukerne, tolking er en veldig ensom jobb. Det er et yrke preget av mye utskifinger. Mange jobber som tolker mens de studerer eller venter på annen jobb.

Tolketjenesten er under utvikling og man tar ibruk ny teknologi. Videokonferanser der man tolker via telefon med videotelefon kan være veldig nyttig spesielt når man har få tolker som snakker språket og lange avstander. Likevel; det beste er å være til stede når man tolker.

WEB kamera blir nå brukt av deler av sosialtjenesten i Norge. Dette er også mulig på sykehus og vil nok etter hvert bli aktuelt. Da kan man tolke rett på rommet til pasienten. Dette vil være spesielt bra for smit-tepasienter. Man kan også gå utover landegrensene.

Nenad Pavlovic avsluttet med å snakke litt om problemene rundt anbud og privatisering av tolketjenesten. Begge deler er på full fart inn i Norge. Profitten blir avgjørende, og det kan bli vanskelig å kvalitetssikre tjenesten.

Kirsti Juvik

Livets stora frågor är desamma i alla kulturer

Varje kultur har sina idéer och tankar, riter och myter. Men de existentiella frågorna är samma i alla kulturer:

vårt ursprung (varifrån kommer vi?)
födelse – liv – mening – ansvar
–skuld – ondska – lidande– död.

Religionen och filosofin gör ett försök att svara på dessa frågor – men vi får inget svar.

Som exempel: Vi **vet** att alla ska dö, men det är ändå svårt att **förstå**.

Religionen erbjuder ett symboliskt språk för att hantera livets stora frågor.

Lekar – sagor – berättelser

Riter – myter – legender

Konst, musik

Poesi

Drama, dans (känslor gestaltas)

Detta finns i alla religioner.

Religionerna

föds ur behovet att gestalta de existentiella frågorna.

Gemensamt för alla religioner är:

Tron på en högre makt

Myter/heliga skrifter

Riter (brytpunkter i livet – födelse, dop, bröllop, skörd, jakt, begravning)

Det som förenar alla kulturer är:

Livet efter detta (man tror att det finns någon form av fortsättning)

Synd/skuld (en idé om vad som är rätt – tio budord)

Skapelseberättelser

Undergångsmyter

Bön (man talar med en högre makt)

Dyrkan/offre

Heliga skrifter

Lars Björklund är präst och arbetar numera på Sigtunastiftelsens kursgård. Han har tidigare varit sjukhuspräst och föreläser bland annat om att möta barn på sjukhus.

Hinduismen

Vedaskrifterna

Tolerans för andra

troföreställningar

Cykliskt världsförlopp med

återfödelse

Frälsning kan nås på många sätt

Vegetarisk mat, undvika nötkött

(kon heligt djur)

Kremering – askan strös i vattnet

(Ganges)

Buddismen

Mer lära än religion

Inget högre väsen (men en andlig dimension)

Livet handlar om att nå nirvana

Återfödelse – men den är inte

personlig

Den åttafaldiga vägen: Insikt – tanke

– tal – handlande – yrke – strävan

– medvetenhet – koncentration (jfr

Dalai Lama)

Buddastaty vid dödsbädden

Kremering (ingen gravplats)

Judendomen

En enda Gud, allvetande, evig, får ej avbildas

Gud kan gripa in i historien

Judarna ska följa Guds lära

Torah (de fem Moseböckerna) är

den heliga skriften

Själén är ren vid födelsen

Människan kan nå försoning genom

goda gärningar

Ej fläskkött, ål, skaldjur – kohermat

Jordbegravning

Kristendomen

Katoliker, ortodoxa, protestanter (en mängd olika sekter)

En enda Gud, allvetande, evig,

treening (fader – son – ande)

Jesus är Messias, Gud och människa

Synden kan bara försonas genom

Jesus

En dag kommer Jesus tillbaka

Bibeln helig skrift

Sakrament (dop, nattvard – heliga

handlingar)

Jordbegravning eller kremering

Lars Björklund

Islam

Sunni

Shia (religiösa auktoriteter från Mohammed, religiös makt =

imam)

En enda Gud (Allah), allvetande, evig

Den främsta profeten är

Mohammed

Koranen en helig skrift (direkt skriven från Gud)

Ödet – allt sker enligt Allahs vilja
Evig liv

Trosbekännelse, tideböner,

allmosor, fastan, pilgrimsfärder

Ej fläskmat, blodmat

Jordbegravning

Mänskliga möten

I en svår situation – som exempel när man har ett svårt sjukt barn – behöver man mänsklig gemenskap.

Vi människor har ett behov att samlas i nödens stund.

Vi måste försöka förstå varandras ”språk”.

Se den andre,

lyssna till den andra människans berättelse och

svara och bekräfta vad du sett och hört!

Margareta Bjerkmán

Camilla og klovnefar på sygehus

Ny bog for børn med indlagt DVD om hospitalets fremmede verden.

Nyt Nordisk Forlag Arnold Busk,
Landemærket 11
1119 København K
Telefon: 33733575
48 sider. Pris dkr. 129,00

En bog, der henvender sig til børn og alle voksne, som har kontakt med børn. Den er ikke mindst vigtig for raske børn, fordi de fleste indlæggelser sker akut – uden tid til forberedelse.

”Camilla og klovnefar på sygehus” er baseret på filmen: ”Børn kommer også på sygehus”, som danske børn elsker og genkender fra deres børne-TV i Danmarks Radio.

HISTORIEN HANDLER OM CAMILLA, der falder ned fra linen og kommer på hospitalet sammen med sin klovnefar. Her oplever de livet på børneafdelingen og lærer om forskellige undersøgelser og behandlinger. I dag er der uddannede hospitalsklovne på mange hospitaler, men alligevel kan man ikke love børn, at de vil møde en. Derfor er det en klovnefar i historien og det fungerer godt. Børn elsker klovnefar.

UNDERVEJS I HISTORIEN er der spørgsmål til børn, som lægger op til en dialog om, hvad der sker på et hospital, og hvad barnet selv har prøvet. Bogen indeholder også quiz til børnene, gode råd til forældre samt filmen indlagt som DVD.

LISE GIØDESEN har fået fondsmidler til at få budskabet ud til børnefamilierne. Derfor kan bogen – med indlagt film – sælges for 129 dkr. Måske er den egnet til andre skandinaviske lande ?

I to tidligere film af Lise Giødesen giver børn direkte udtryk for deres tanker og oplevelser ved sygdom og hospitalsindlæggelse. ”Et sygehus ligner næsten et virkeligt hus” og ”Vi leger hospital”

BØRN PÅ HOSPITAL har været Lise Giødesens livslange hjertesag og hun har nu 12 bøger og tre film bag sig, mange af dem om børn på hospital.

Lise var medstifter af NOBAB i Göteborg i 1979 og blev Danmarks første repræsentant.

10 vigtige grunde til at tage emnet op om børn på hospital:

1. Hvert andet barn oplever at komme på hospitalet.
2. De fleste børn oplever en tur på skadestuen
3. De fleste indlæggelser sker akut uden tid til forberedelse.
4. Mange voksne går rundt med ar på sjælen efter traumatiske hospitalsoplevelser i barndommen
5. Hospitalets fremmede verden kan let skræmme børn unødigt
6. De voksnes sprog kan let misforstås af børn og tages bogstaveligt, især i en krisesituation.
7. Børn behøver oversættelse af f.eks: ”Vi tager lige armen”, ”Vi slår dig lige ned”, ”Han er klar – skyd!”, ”Nu får du en maske, så får du fred!”
8. Børn fejlopfatter ofte undersøgelser og behandlinger, de kan f.eks. være bange for at miste blod og være bange for stik og apparatur.
9. Børn kan være bange for, at forældrene forlader dem.
10. Hospitalet kan være et angstfremkaldende sted for børn, hvis de har set dramatiske situationer på TV eller, hvis de har mistet pårørende, som aldrig kom hjem derfra igen.

Derfor er det vigtigt at få fat i de raske børn og afdramatisere hospitalets fremmede verden. Forældre til raske børn tænker ikke selv på det.

NOBAB Sverige Lokalombuden får ny samordnare

Inom NOBAB i Sverige har vi under lång tid haft lokalombud på våra olika sjukhus och barnkliniker. I dagsläget finns ett 40-tal utspridda från norr till söder.

Under många år har Gun-Britt Lydén varit kontaktperson mellan dessa och gjort en ovärderlig insats. GunBritt har dock valt att använda sin energi på andra viktiga uppgifter och avtackades för sina uppdrag i styrelsen och som lokalombudsansvarig under årsmötet i Gävle 2006.

Efter ett halvårs ovisshet hur detta viktiga uppdrag som kontaktperson mellan alla våra lokalombud skulle tillgodoseas har nu Anna Flybring tagit sig an uppgiften. Anna är barnsjuksköterska vid Barn- och Ungdomskliniken, Gävle sjukhus. Hon har varit lokalombud under flera år och har idéer om hur samarbete mellan dessa kan

Anna Flybring

utvecklas. Vi rekommenderar er lokalombud att kontakta Anna. Hon kommer även att vara adjungerad till NOBABs styrelse.

Maja Söderbäck / Styrelsen Sv.
NOBAB

Ivonne Lindquist – pionjär för lekterapi

Om man vill veta mer om hur Ivonne Lindquist startade och utvecklade lekterapiverksamheten i Sverige så finns ett kompendium sammanställt av lekterapeuten Caroline Tellhammar i Umeå *).

I kompendiet finns ett par intressanta intervjuer som Caroline gjort med Ivonne Lindquist. Där finns också två av Ivonnys tidigaste föreläsningar samt en liten historik.

Kompendiet kan beställas från Caroline Tellhemmar via mail adress caroline.tellhammar@home.se

**) Caroline har varit medlem i NOBAB i många år, är med i styrelsen för svenska NOBAB och har tidigare ingått i nordiska styrelsen.*